

CENTRALNA BANKA
CRNE GORE

MAKROEKONOMSKI IZVJEŠTAJ CENTRALNE BANKE CRNE GORE III kvartal 2024. godine

Podgorica, 2024. godine

IZDAVAČ	Centralna banka Crne Gore Bulevar Svetog Petra Cetinjskog br. 6 81000 Podgorica telefon +382 20/664-997, 664-269 fax +382 20/664-576
INTERNET STRANICA	http://www.cbcg.me
SAVJET CENTRALNE BANKE	dr Irena Radović, guvernerka dr Nikola Fabris, viceguverner dr Zorica Kalezić, viceguvernerka dr Milorad Jovović Ruždija Tuzović
GRAFIČKA PRIPREMA	Nikola Nikolić Nikola Marđonović

Molimo korisnike ove publikacije da prilikom korišćenja podataka iz Izvještaja obavezno navedu izvor.

SADRŽAJ

MAKROEKONOMSKO OKRUŽENJE U CRNOJ GORI	7
1. REALNI SEKTOR	11
1.1. Bruto domaći proizvod	13
1.2. Djelatnosti	14
1.3. Cijene	24
1.4. Tržište rada	28
2. MONETARNA KRETANJA	33
2.1. Najvažnija kretanja u bankarskom sektoru	35
2.2. Kamatne stope banaka	55
2.3. Mikrokreditne finansijske institucije	58
2.4. Faktoring društva	60
2.5. Društva za otkup potraživanja	61
2.6. Investiciono-razvojni fond	61
3. EMISIJA DRŽAVNIH ZAPISA	63
4. TRŽIŠTE KAPITALA	67
5. FISKALNI SEKTOR	73
5.1. Javne finansije Crne Gore	75
5.2. Budžet Crne Gore	77
5.3. Lokalna samouprava	80
5.4. Državni fondovi	82
6. DRŽAVNI DUG	85
6.1. Državni dug	88
6.2. Unutrašnji državni dug	88
6.3. Spoljni državni dug	89
6.4. Izdate državne garancije	91
6.5. Otplata državnog duga	92
7. EKSTERNI SEKTOR	93
7.1. Platni bilans	95
7.2. Spoljni dug	108
7.3. Međunarodna investiciona pozicija	110
8. MEĐUNARODNA EKONOMIJA	113
8.1. Globalna ekonomska i finansijska kretanja	115
8.2. Eurozona	118
8.3. Region	120
9. NAJZNAČAJNIJI DOGAĐAJI	123
10. PRILOZI	127

PREGLED MAKROEKONOMSKIH POKAZATELJA

	2023.	Q3 2024.	%
REALNI SEKTOR			
BDP (u tekućim cijenama, u milionima eura) ¹	6.963,6	5.566,8	
Industrijska proizvodnja (u odnosu na isti period prethodne godine) ²	6,4	-6,0	
Proizvodnji šumskih sortimenata iz državnih šuma (u odnosu na isti period prethodne godine) ²	28,1	-53,8	
Građevinarstvo (u odnosu na isti period prethodne godine-mjereno efektivnim časovima) ²	-4,0	1,5	
Zaposlenost			
Broj zaposlenih (decembar, septembar)	246.449	258.102	
Broj nezaposlenih (decembar, septembar)	39.942	32.099	
Stopa inflacije			
Potrošačke cijene godišnja stopa (decembar, septembar)	4,3	1,0	
Prosječna zarada bez poreza i doprinosa (prosjeak za period) ²	792	840	6,06
MONETARNI SEKTOR (u milionima eura) ³			
Ukupni depoziti	5.473,2	5.665,4	3,51
Depoziti nefinansijskog sektora	1.757,1	1.764,8	0,44
Depoziti stanovništva	1.900,8	2.044,3	7,55
Depoziti opšteg nivoa države	398,0	458,1	15,09
Centralna vlada	246,8	256,1	3,77
Lokalna vlada	147,7	197,0	33,43
Fondovi socijalne sigurnosti	3,6	5,0	39,51
Depoziti finansijskog sektora	44,6	41,8	-6,40
Depoziti nevladinih i drugih neprofitnih organizacija	82,5	87,9	6,56
Depoziti nerezidenata	1.290,1	1.268,5	-1,67
Ukupni krediti	4.095,2	4.606,7	12,49
Kreditni nefinansijskom sektoru	1.310,6	1.441,6	9,99
Kreditni stanovništvu	1.689,9	1.884,4	11,51
Kreditni opštem nivou države	311,9	260,4	-16,50
Centralna vlada	284,2	236,3	-16,85
Lokalna vlada	27,6	24,0	-12,91
Fondovi socijalne sigurnosti	0,0	0,0	-
Kreditni finansijskom sektoru	43,3	59,5	37,32
Kreditni nevladinih i drugim neprofitnim organizacijama	7,0	5,9	-15,32
Kreditni nerezidentima	732,5	954,8	30,34
EMISIJA DRŽAVNIH ZAPISA			
Prosječna kamatna stopa na 91-dnevne državne zapise, poslednja	3,75%		
Prosječna kamatna stopa na 182-dnevne državne zapise, poslednja	3,50%		
Prosječna kamatna stopa na 273 -dnevne državne zapise, poslednja	4,00%		
TRŽIŠTE KAPITALA			
Promet na berzi (u milionima eura) ²			
Montenegro berza	12,3	8,3	
Berzanski indexi			
MNSE10	1.063,32	1.049,84	-1,27
MONEX	15.583,13	15.868,13	1,83
FISKALNI SEKTOR ² (u milionima eura)			
Tekući prihodi ⁴	2.941,30	2.381,80	
Izdaci ⁴	2.900,06	2.264,09	
Suficit/deficit ⁴	41,25	117,71	
Eksterni državni dug (u milionima eura)	3.517,29	4.046,07	15,03
Unutrašnji državni dug (u milionima eura)	542,62	356,48	-34,30
Dug lokalne samouprave (u milionima eura)	66,90	61,82	-7,59
EKSTERNI SEKTOR ²			
Saldo tekućeg računa (u milionima eura) ²	-791,31	-776,86	
Trgovinski bilans	-2.985,72	-2.494,19	
Bilans usluga	1.688,68	1.416,12	
% pokriva trgovinskog deficita sa ostalim saldima	73,50	68,85	
Saldo tekućeg računa u % od BDP-a	-11,36	-13,96	

¹ Izvor: Monstat, preliminarni podaci za BDP Q1 - Q3 2024

² Podaci za I-XII 2023. i I-IX 2024. godine

³ Od juna 2018. godine podaci u okviru monetarne statistike sastavljaju se u skladu sa novom metodologijom (https://www.cbcbg.me/slike_i_fajlovi/fajlovi/publikacije/statistika/metodologija_2018.pdf).

⁴ Tekući prihodi i izdaci budžeta, državnih fondova i lokalnih samouprava.

MAKROEKONOMSKO OKRUŽENJE U CRNOJ GORI

Ekonomska kretanja u Crnoj Gori u periodu januar – septembar 2024. godine ukazuju na znatno umjereniji ekonomski rast BDP-a u odnosu na prethodnu godinu, kada je on iznosio 6,3%. Prema preliminarnim podacima MONSTAT-a, godišnji realni rast BDP-a u posmatranom periodu iznosio je 3,1% (4,4% u prvom kvartalu, a 2,7% u drugom kvartalu i 2,6% u trećem). Prognoze međunarodnih institucija u vezi realnog rasta BDP-a Crne Gore u 2024. godini kreću se u rasponu od 3,4% do 3,9%, dok Ministarstvo finansija predviđa rast od 3,8%, a Centralna banka Crne Gore 3,6%.

Raspoloživi statistički pokazatelji u prvih devet mjeseci ove godine ukazuju na pozitivne rezultate u sektorima saobraćaja, trgovine i građevinarstva. Međutim, registrovano je opadanje aktivnosti u turizmu, kao i u šumarstvu. Takođe, pad bilježi i ukupna industrijska proizvodnja, usljed smanjenja proizvodnje u sektoru snabdijevanja električnom energijom, gasom i parom. Ipak, u skladu s porastom ekonomskih aktivnosti, zabilježeno je i poboljšanje na tržištu rada, s značajnim rastom broja zaposlenih i daljim smanjenjem nezaposlenih.

Cijene u Crnoj Gori su rasle po nižim stopama nego prethodne godine, zahvaljujući globalnom, a naročito usporavanju inflacije u Evropskoj uniji, kao jednom od najznačajnijih spoljnotrgovinskih partnera Crne Gore. Prema podacima MONSTAT-a, potrošačke cijene su u periodu januar – septembar 2024. porasle u prosjeku za 3,9% u odnosu na isti period prethodne godine. U septembru, u odnosu na isti mjesec prethodne godine, cijene su bile više za 1,0%, a u odnosu na kraj prethodne godine, za 2,1%. Rast cijena je djelimično ublažen administrativnim mjerama, odnosno privremenim ograničavanjem trgovačkih marži od strane Vlade za određeni broj proizvoda od posebnog značaja za život i zdravlje ljudi.

U saobraćaju je, prema preliminarnim podacima MONSTAT-a, zabilježen godišnji rast kod većine vidova transporta, s najvećim porastom u avio-saobraćaju, gdje je prevoz putnika porastao za 16,48%, a prevoz robe za 13,17%. U građevinskom sektoru vrijednost izvršenih građevinskih radova porasla je za 2,43%, dok je broj efektivnih radnih sati povećan za 1,47%. U oblasti unutrašnje trgovine na malo zabilježen je rast od 6,4% u stalnim, a 9,6% u tekućim cijenama.

Industrijska proizvodnja je, prema podacima MONSTAT-a, u posmatranom periodu zabilježila godišnji pad od 6,0%, uglavnom zbog smanjenja proizvodnje u sektoru snabdijevanje električnom energijom, gasom i parom od 20,5% (koja čini 42,3% ukupne industrijske proizvodnje). Ovaj pad rezultat je smanjenja proizvodnje u elektranama (manja proizvodnja električne energije zbog niskog dotoka i produženog remonta TE Pljevlja), ali takođe i visoke uporedne baze iz prethodne

godine. Ipak, u preostalim sektorima industrijske proizvodnje zabilježeno je povećanje proizvodnje, i to za 8,1% u sektoru vađenja ruda i kamena, odnosno 4,2% u prerađivačkoj industriji. U posmatranom periodu zabilježen je pad i u šumarstvu, za 53,8%, posmatrano na osnovu podataka o kretanju proizvodnje šumskih sortimenata u državnim šumama.

Turizam je, nakon značajnih rezultata ostvarenih u prethodnoj godini, zabilježio pad broja registoravanih dolazaka i noćenja turista. Crnu Goru je u prvih devet mjeseci, prema preliminarnim podacima MONSTAT-a, posjetilo 2,30 miliona turista, što je za 1,06% manje u odnosu na isti period prethodne godine. Ostvareno je 13,85 miliona noćenja, što predstavlja pad od 5,28%. Pri tome je stopa godišnjeg smanjenja broja dolazaka stranih turista iznosila 0,81%, a stopa smanjenja broja njihovih noćenja 5,46%, što je posljedica lošijih rezultata zabilježenih u individualnom smještaju, dok je u kolektivnom smještaju ostvaren godišnji rast broja dolazaka od 0,27%, odnosno rast od 13,65% u odnosu na pretkriznu 2019. godinu.

U platnom bilansu Crne Gore, prema preliminarnim podacima, deficit tekućeg računa u periodu januar – septembar 2024. godine iznosio je 776,86 miliona eura, što predstavlja godišnje povećanje od 115,79%. Glavni uzrok ovog rasta je povećanje deficita na računu roba (usljed uvećanja domaće tražnje i smanjenja izvoza), zatim deficit zabilježen na računu primarnog dohotka (koji je prethodne godine bio u suficitu), kao i smanjenje suficita na računu usluga. Na finansijskom računu zabilježen je rast neto priliva kapitala, uglavnom zbog rasta neto priliva po osnovu direktnih i portfolio investicija.

Spoljnotrgovinski deficit je iznosio 2.494,19 miliona eura, što predstavlja rast od 11,82% u odnosu na prethodnu godinu. Uvoz roba je povećan za 6,10%, dok je istovremeno izvoz smanjen za 16,79%, najviše zbog smanjenja izvoza električne energije i obojenih metala. Na rast uvoza najviše je uticalo povećanje uvoza drumskih vozila, posebno polovnih, što je dijelom posljedica povećanja cijena ovog tipa vozila, ali i povećane tražnje zbog usvojenih izmjena zakonske regulative vezane za uvoz polovnih vozila.

Na računu usluga zabilježen je suficit u iznosu od 1.416,12 miliona eura, što predstavlja godišnje smanjenje od 56,60 miliona eura i posljedica je većeg nominalnog smanjenja ukupnih prihoda od usluga (koji su iznosili 2.185,60 miliona eura) od smanjenja ukupnih rashoda za usluge (koji su iznosili 769,48 miliona eura). Procijenjeni prihodi od putovanja – turizma, u platnom bilansu, iznosili su 1.311,67 miliona eura ili za 3,64% manje u odnosu na uporedni period, što je posljedica manjeg broja noćenja stranih turista (shodno podacima MONSTAT-a), ali i baznog efekta s obzirom na rekordne prihode ostvarene u 2023. godini. Na računu primarnog dohotka zabilježen je deficit u iznosu od 17,02 miliona eura, kao rezultat značajnog povećanja rashoda za međunarodna ulaganja (od 67,31%), dok je u istom periodu prethodne godine na ovom računu zabilježen suficit od 83,22 miliona eura. S druge strane, na računu sekundarnog dohotka ostvaren je suficit od 318,24 miliona eura, uz rast od 1,18%, zahvaljujući povećanju priliva po osnovu ličnih i ostalih tekućih transfera.

Strane direktne investicije (SDI) bilježe nastavak rasta. Neto priliv SDI iznosio je 372,57 miliona eura, što predstavlja godišnji rast od 18,76%. Ukupan priliv SDI iznosio je 657,67 miliona eura (rast od 5,46%) i razultat je, najvećim dijelom, povećanja priliva po osnovu ulaganja u preduzeća i banke koji je iznosio 100,05 miliona eura (rast od 44,02%), kao i priliva po osnovu interkompanijskog duga koji je iznosio 216,39 miliona eura (rast od 14,25%). Ulaganja u nekretnine iznosila su 320,23 miliona eura, što predstavlja pad od 4,46%, dok je priliv po osnovu povlačenja ulaganja iz

inostranstva iznosio 21 milion eura. Ukupan odliv SDI iznosio je 285,10 miliona eura, i smanjen je za 8% na godišnjem nivou.“

Prema preliminarnim podacima, ukupan spoljni dug Crne Gore na kraju trećeg kvartala 2024. godine povećan je za 343,64 miliona eura u odnosu na kraj prethodne godine, usljed većeg povećanja duga zabilježenog kod javnog sektora, i iznosio je 9.412,69 miliona eura. U strukturi spoljnog duga Crne Gore na dug javnog sektora odnosilo se 44,06%, dok se 55,94% odnosilo na dug privatnog sektora. U valutnoj strukturi ukupnog spoljnog duga dominirao je euro sa približno 95% učešća, što devizni rizik zemlje čini relativno niskim imajući u vidu da je euro u Crnoj Gori zvanično sredstvo plaćanja. Struktura spoljnog duga privatnog sektora prema ročnosti je povoljna s obzirom da je oko 95% dugoročnog karaktera (ne uključujući depozite).

Osnovni indikatori na tržištu rada za prvih devet mjeseci 2024. godine ukazuju na nastavak pozitivnog trenda iz prethodnog perioda ove godine. Broj zaposlenih, prema podacima MONSTAT-a, iznosio je u prosjeku 257.304, što predstavlja godišnji rast od 5,59%. Povećanje je zabilježeno u skoro svim sektorima, od čega najveće u sektorima poslovanje sa nekretninama 12,36% i građevinarstvo 12,10%, a najmanje u sektorima državna uprava i odbrana, obavezno socijalno osiguranje 0,42% i administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti 2,10%. U istom periodu, broj registrovanih nezaposlenih lica, prema podacima Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, u prosjeku je iznosio 35.351 ili 14,49% manje na godišnjem nivou. Stopa registrovane nezaposlenosti na kraju septembra 2024. godine iznosila je 11,06% i manja je za 2,08 pp u odnosu na isti mjesec prethodne godine. Prema podacima MONSTAT-a, nastavljen je i trend rasta zarada. Prosječna bruto zarada u Crnoj Gori iznosila je 1.052 eura, dok je prosječna zarada bez poreza i doprinosa iznosila 840 eura, i bilježe godišnji rast od 7,46%, odnosno 6,73%.

Državni budžet, tokom prvih devet mjeseci 2024. godine, obilježilo je povećanje naplate budžetskih prihoda i realizacije rashoda u odnosu na isti period prethodne godine, dok su, u poređenju sa planom budžeta, prihodi zabilježili rast, a rashodi pad. Procjenjuje se da je rast naplate prihoda pretežno rezultat povećanja prihoda po osnovu naplate poreza na dodatu vrijednost. Takođe, značajan rast na godišnjem nivou ostvaren je kod naplate poreza na dobit pravnih lica, determinisan poboljšanom poreskom disciplinom i ostvarenim rezultatima privrednih subjekata u prethodnoj godini.

Povećani izdaci za transfere po osnovu prava iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja, usljed povećanja minimalne penzije i broja penzionera, usloveli su rast realizovanih rashoda na godišnjem nivou, dok su oni u odnosu na planirane rashode smanjeni, u najvećoj mjeri kao rezultat smanjenja izdataka po osnovu transfera institucijama, pojedincima, nevladinom i javnom sektoru. Na osnovu realizovanih prihoda i rashoda, tokom prvih devet mjeseci 2024. godine ostvaren je gotovinski suficit budžeta u iznosu od 86,57 milion eura, što čini 1,17% procijenjenog BDP-a za 2024. godinu.

Prema podacima Ministarstva finansija, na kraju septembra 2024. godine bruto javni dug iznosio je 4.464,37 milion eura ili 60,19% BDP-a i u odnosu na kraj prethodne godine veći je za 8,18%, usljed emisije euroobveznica u martu tekuće godine. Od ukupnog iznosa bruto javnog duga, na unutrašnji odnosilo se 356,48 miliona eura (4,81% BDP-a), a na spoljni dug 4.046,07 miliona eura (54,55% BDP-a), dok se na dug lokalne samouprave odnosilo 61,82 miliona eura (0,83% BDP-a). Neto javni dug iznosio je 3.846,43 miliona eura, odnosno 51,86% BDP-a. Nivo javnog duga, naročito njegov spoljni segment, zbog dospijevanja na naplatu visokih iznosa euroobveznica, još uvijek predstavlja jedan od najvećih izazova za buduću fiskalnu politiku.

Tokom prvih devet mjeseci 2024. godine ključni bankarski pokazatelji bilježe godišnji rast. Likvidna aktiva banaka je bilježila visoke nivoe, a na kraju septembra 2024. godine je iznosila 1.533,08 miliona eura. Koeffcijent adekvatnosti ukupnog kapitala bio je iznad zakonom propisanog minimuma, a na kraju trećeg kvartala je iznosio 19,80%.

Bilansna suma banaka na kraju septembra 2024. godine iznosila je 6.978,74 miliona eura, što predstavlja rast u iznosu od 199,85 miliona eura. Ukupni krediti iznosili su 4.606,68 miliona eura, uz prosječan rast od 1,32% mjesečno, dok su ukupni depoziti iznosili 5.665,40 miliona eura i rasli su prosječno mjesečno po stopi od 0,39%. Tokom prvih devet mjeseci ove godine nekvalitetni krediti mjesečno su u prosjeku opadali po stopi od 1,29%, što je uticalo na smanjenje učešća nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima na kraju septembra, na 3,96%. U istom periodu, bankarski sektor je ostvario pozitivan finansijski rezultat u iznosu od 136,34 miliona eura, što predstavlja rast od 23,94 miliona eura ili 21,29% na godišnjem nivou.

Prosječna ponderisana aktivna efektivna kamatna stopa (PPEKS) na ukupne kredite, na kraju septembra 2024. godine, iznosila je 6,59%. Pri tome je PPEKS na nove kredite iznosila 6,64%, što predstavlja pad na godišnjem nivou od 0,41 pp. PPEKS na novoodobrene kredite fizičkim licima iznosila je 7,55%, što predstavlja smanjenje od 1,24 pp u odnosu na prvi kvartal 2024. godine. Ovo smanjenje velikim dijelom je rezultat inicijative CBCG za smanjenje kamatnih stopa na bankarske kredite odobrene građanima, pokrenute u martu ove godine. Prosječna ponderisana pasivna efektivna kamatna stopa na depozite iznosila je 0,25% na kraju septembra 2024. godine i zabilježila je godišnji rast od 0,01 pp, odnosno rast od 0,03 pp u odnosu na kraj prethodne godine.

Na kraju septembra 2024. godine, bilansna suma MFI iznosila je 101,21 milion eura, što predstavlja godišnji rast od 19,66%, odnosno rast od 2,24% u odnosu na kraj prethodne godine. Međutim, finansijski rezultat MFI tokom prvih devet mjeseci 2024. godine smanjen je za 14,48% u odnosu na uporedni period i iznosio je 3,07 miliona eura. Bilansna suma Investiciono-razvojnog fonda (IRF) iznosila je 406,33 miliona eura, što predstavlja godišnji pad od 5,50%, odnosno pad od 6,31% u odnosu na kraj prethodne godine. Finansijski rezultat IRF-a iznosio je 8,94 miliona eura, što predstavlja godišnji rast od 42,60%. Bilansna suma faktoring društava iznosila je 9,58 miliona eura, čime je ostvaren godišnji rast od 48,43%, odnosno rast od 18,21% u odnosu na kraj prethodne godine. Bilansna suma društava za otkup potraživanja iznosila je 8,45 miliona eura, čime je zabilježen godišnji rast od 2,74%, odnosno rast od 1,94% u odnosu na kraj prethodne godine.